معمای 'مکتب‌های خیالی'؛ معارف افغانستان واقعاً چقدر پیشرفت داشته؟

ضیا شهریاربی‌بی‌سی

وزیر معارف (آموزش و پرورش) افغانستان می‌گوید که "مکاتب (مدارس) خیالی" هنوز در افغانستان وجود دارد و شمار آنها در حال نوسان است .

اسدالله حنیف بلخی، در گفت‌وگویی با بی‌بی‌سی گفت شمار این مکتب‌ها به گسترش یا کاهش ناامنی در نقاط مختلف این کشور بستگی دارد .

او گفت که مکتب‌های خیالی از لحاظ ساختار در وزارت معارف وجود دارند ولی به دلیل ناامنی و گاه نداشتن ساختمان، دانش‌آموزان نمی‌توانند در آنها درس بخوانند .

آقای بلخی در تعریف مکتب خیالی گفت: "وقتی شاگرد به مکتب نرود، خیمه (چادر) فرسوده شده باشد و از بین رفته باشد، مکتب ساختمان نداشته باشد و منطقه هم ناامن باشد، این یک مکتب خیالی است. »

وزیر معارف افغانستان در عین حال گفت که بر اساس آمار این وزارت، در افغانستان حدود ۸ و نیم میلیون دانش‌آموز، ۱۷۰ هزار معلم و حدود ۱۶ هزار مکتب وجود دارد .

او افزود که ۵۰ درصد مکتب‌ها هنوز هم ساختمان ندارند و شاگردان همچنان در خیمه مشغول آموزش هستند .

دستاوردها و تردیدها

ماه گذشته یونیسف در گزارشی اعلام کرد که ۴۰ درصد از کودکان افغانستان به دلیل جنگ و ناامنی نمی‌توانند به مکتب بروند .

سال گذشته هم دفتر بازرس ویژه آمریکا برای بازسازی افغانستان (سیگار) از احتمال هدر رفتن ۷۵۰ میلیون دلار کمک آمریکا به معارف افغانستان ابراز نگرانی کرد و در مورد جعل شمار معلمان و موجودیت "مکاتب خیالی" در این کشور هشدار داد.

کاترین پوتز، سردبیر پروژه‌های ویژه مجله دیپلمات می‌گوید: "در سال‌های اخیر آموزش و پرورش یکی از شاخص‌های توسعه و بهبود وضعیت در افغانستان پنداشته شده است. در کنار نیاز اقتصادی، شمولیت بیشتر در معارف می‌تواند سطحی از ثبات اجتماعی را که بیش از یک دهه است از منطقه کوچیده، به تصویر بکشد. بخش آموزش در افغانستان هم یکی از اهداف پروژه‌های کمک‌رسانی و هم هدف انتقادات بوده است".

پیشرفت معارف در یک و نیم دهه اخیر از دستاوردهای مهم افغانستان پنداشته می‌شود

خانم پوتز می‌افزاید: "نهادهای کمک‌رسانی پیشرفت در بخش معارف را از دستاوردهای مهم افغانستان خوانده اند. وبسایت اداره توسعه بین‌المللی آمریکا می‌نگارد که در سال ۲۰۰۲ در افغانستان حدود ۹۰۰ هزار شاگرد پسر در افغانستان وجود داشت و دختران اصلا نبودند و اکنون بیشتر از ۸ میلیون شاگرد که بیش از ۵.۲ میلیون آنها دختر هستند، در افغانستان درس می‌خوانند. »

جان سوپکو، رئیس 'سیگار' در ماه می سال گذشته در مورد مشکلات ارزیابی آمار و اهمیت جدا ساختن "واقعیت از تخیل" در ارتباط به کمک‌های آمریکا در افغانستان سخنرانی کرد .

او گفت: "در زمینه مکاتب و آموزش ما هیچ نمی‌دانم چه می‌گذرد. چه تعداد شاگرد واقعا وجود دارد و چه چیزی به آنها تدریس می‌شود. وزارت معارف افغانستان آمار غیرقابل اطمینان ارائه می‌کند. به معنی دیگر منابع مستقل نمی‌توانند این آمار را تایید کنند. »

او افزود: "در سال ۲۰۱۴ وزارت معارف افغانستان گزارش داد که ۳۵.۸ میلیون شاگرد ثبت نام کرده اند که ۶.۶ میلیون آنها حاضر هستند و ۵۵.۱ میلیون شان غیرحاضر. این وزارت شاگردان غیرحاضر را برای سه سال همچنان شاگر محسوب می‌کند. مثل این است که همسر شما که سه سال است ترک تان کرده، همچنان به شما متعهد است. »

گفته است (VICE News) وارن رایان، سخنگوی 'سیگار' به وایس نیوز که هیچ شیوه روشنی وجود ندارد که مشخص کند، چه مقدار از کمک‌های جهانی در زمینه برنامه‌های مشروع آموزشی در افغانستان و چه مقدار آن روی "مکاتب خیالی" به مصرف رسیده است .

وزیر معارف افغانستان می‌گوید یکی از علت‌هایی که زمینه سو استفاده در نظام آموزشی را فراهم کرده، نبود آمار دقیق از شمار شاگردانی است که واجد شرایط درس خواندن هستند .

او گفت: "اگر یونیسف (صندوق حمایت از کودکان سازمان ملل) هم بگوید که ۴۰ درصد شاگردان در افغانستان به مکتب دسترسی ندارند، آمار تقریبی است و واقعیت کامل نیست و آمار ما در وزارت معارف هم تقریبی است. »

براساس اطلاعات‌نامه جهان که از سوی 'سیا' منتشر می‌شود، افغانستان یکی از جوانترین جمعیت‌ها را در جهان دارا است و حدود ۴۱ درصد جمعیت این کشور زیر ۱۴ سال و ۶۴ درصد آن زیر ۲۴ سال قرار دارند .

بدین اساس حدود ۱۳ میلیون کودک زیر سن ۱۴ سال و واجد شرایط مکتب رفتن در افغانستان وجود دارد .

پول صدها پروژه تکمیل ناشده کجا است؟

افغانستان هنوز پنجاه درصد آنها ساختمان ندارند

وزیر معارف افغانستان گفت که در یک مورد بررسی‌های آنها ۵۲۴ پروژه مکتب‌سازی را در افغانستان تشخیص داده که پول‌های این پروژه‌ها به صورت کامل پرداخت شده اما ساختمان مکاتب تا حال "نیم‌کاره" اند .

او افزود این پروژه‌ها شامل ساختمان‌های مکاتب از سال ۱۳۸۶ تابحال می‌شود و وزارت معارف "ارقام این پروژه‌ها را دقیق ساخته، جدول‌بندی کرده، درصد پیشرفت کار و قیمت پرداخت‌شده برای پیمانکاران را مشخص کرده و به رئیس جمهوری افغانستان ارائه کرده است ».

او گفت که رئیس جمهوری دستور داده تا پروژه‌هایی‌که کار آنها پیش‌رفته است و در مناطق امن واقع اند، در هر صورت تامین مالی شوند و ساختمان این مکاتب تکمیل شوند و مواردی که در آن کار مکاتب زیاد

پیش نرفته ولی پول آن‌ها پیشاپیش پرداخت شده است، باید به مراجع عدلی و قضایی معرفی شود .

حنیف بلخی گفت که ما هنوز مشغول تحقیق این موضوع هستیم که در چه تعداد از این صدها پروژه سواستفاده مالی از سوی پیمانکاران و دیگران صورت گرفته و چه تعداد آنها به دلیل اینکه برآوردهای ابتدایی احتمالا هزینه پروژه را کمتر نشان داده و بعدا به پول بیشتر نیاز بوده، تکمیل نشده است .

خانه‌های ساخته‌شده برای معلمان

اعتصاب زدند

وزیر معارف افغانستان می‌گوید به پیشنهاد این وزارت ریاست جمهوری افغانستان به وزارت شهرسازی و مسکن این کشور هدایت داده تا "به پروژه‌های که برای معلمان در افغانستان خانه‌های ساخته شده بدهد، امکانات فراهم کند. »

و گفتند که ِسال گذشته معلمان در کابل و هژده ولایت افغانستان دست ب دولت باید به وعده‌اش در مورد توزیع زمین و افزایش حقوق آنها عمل کند .

آقای بلخی گفت طرح توزیع زمین به معلمان در ولایات مختلف این کشور ادامه دارد و امسال به صدها معلم در ولایت‌های قندوز، غزنی، خوست، ننگرهار، کابل و ولایات دیگر زمین توزیع شده است .

به گفته او، روند توزیع زمین براساس اولویت‌های تعیین شده ادامه یافته است. ابتدا به معلمان معلول، معلمان زنی‌که شوهرانشان را از دست داده‌اند یا معلمانی‌که مدت خدمت طولانی دارند، زمین توزیع شده است .

اما او گفت که بررسی‌ها نشان داده که توزیع زمین معلمان افغانستان را صاحب خانه نمی‌کند، زیرا تبدیل کردن زمین به یک خانه قابل استفاده سرمایه‌گذاری زیادی می‌طلبد و حقوق معلمان افغانستان در سطحی نیست که آنها بتوانند بر روی زمین‌ها برای خود خانه بسازند .

او گفت بدین دلیل طرح جدید آنها این است که برای معلمان شهرک‌های مسکونی و خانه‌های آماده شده ساخته شود و بحث در این مورد با وزارت‌های شهرسازی و مالیه ادامه دارد .

تصحیح اشتباهات املایی و انشایی در کتاب‌های درسی

درسی افغانستان تا سه ماه دیگر کاملا تصحیح خواهد شد

وزیر معارف افغانستان همچنین گفت که بررسی‌های این وزارت نشان می‌دهد که تعداد زیادی کتب درسی افغانستان از مراحل ابتدایی تا عالی مشکلات املایی و انشایی دارند .

به گفته آقای بلخی این وزارت کمیسیونی را موظف کرده تا راهکاری را وضع کند و حدود ۶۰ کارشناس استخدام شوند که در مدت دو تا سه ماه آینده تمام کتب آموزشی افغانستان از لحاظ املایی و انشایی بازنگری و تصحیح شوند .

او گفت که برنامه برای بازنگری در محتوای نصاب تعلیمی افغانستان در حال حاضر روی دست نیست و بازنگری محتوایی کتب درسی به "سرمایه‌گذاری، تخصص و زمان زیاد" نیاز دارد .

وزیر معارف افغانستان گفت با تصحیح مشکلات املایی و انشایی کتب، ۳۰ درصد مشکلات مربوط به کتاب‌های درسی افغانستان حل می‌شود .

اما چالش چاپ مقدار کافی کتاب، توزیع منظم آن به مکاتب و بروز کردن محتوایی نصاب تعلیمی همچنان در برابر این وزارت وجود دارد .